

hlásil, že v Československu existuje již katolický blok, jde-li o zájmy kulturní a že katolické strany nemohou býti trvale od sebe odlučovány národnostními spory. Ale je vidět, že čl. strana lidová nemá příliš ochoty sejít se s něm. křesť. sociály a s ludovci na společné platformě katolického bloku, pokud nebudou záruky jeho kladného poměru k základním otázkám čl. státu. Jest to vidět nejlépe z projevu dr. Mičury na zemském sjezdu čl. strany lidové v Žilině, kde projevil politování, že Hlinkovci nedovedli si ještě upravit svůj poměr k republice a katolickým stranám takovým způsobem, aby nebylo překážek k vytvoření silného tábora katolíků v republice. Dr. Mičura prohlásil, že vybudování jednotného tábora katolických stran jest plánem msgre Šrámka; ale nejprve nutno vytvořiti základ, t. j. blok slovanských katolických stran.

Situaci německé strany nacionální charakterisuje výstižně zpráva »Deutsche Landpost«, dle níž němečtí nacionálové usilují o fusi nebo kooperaci se skupinou dra. Roscheho a Kafky a s něm. živnostníky, aby tak unikli izolaci, která je čeká a která není skvělá. Ztráta mandátů do senátu, která byla verifikována volebním soudem, ukazuje této straně jasně, jak početně mocensky a organizačně klesá. Není divu, že hledá připojení k stranám druhým. Není bez zajímavosti, že podobnou krizi prodlává všenněmecká strana v Rakousku a němečtí nacionálové v německé říši.

Je přirozeno, že německé strany opoziční ostře potírají německé vládní strany, vytýkají jim, že jejich účast na vládě nemá pro Němce praktické ceny. Zejména v poslední době je to případ koupě hotelu Buen Retiro v Mar. Lázních, který Němce rozčiluje, protože v něm vidí projev čechisačnických úmyslů a přímé vyvrácení projevu ministra Spiny, který učinil při vyhlášení míru Čsl. Červ. Kříže a který vyzněl pro národnostní smířlivost.

Podpis presidenta republiky na haagských úmluvách o východních reparacích vyvolal útočení tisku posl. Stříbrného, který tvrdil, že jest ohrožena ústava. O Haagu podal ministr dr. Beneš v Nár. shromáždění podrobnou zprávu, kterou vzala posl. sněmovna i senát na vědomí. Zdá se, že od posl. Stříbrného odlučuje se jeho spojenec z Ligy Gajda a že fašisté půjdou jinými cestami než posl. Stříbrný. Gajdova pře dostala se před nejvyšší správní soud v Brně. Při té příležitosti úředně bylo vyvráceno tvrzení Gajdovo, že mu při jeho funkci, kterou dříve zastával, bylo dáno určité poslání, t. j. odsunutí francouzské misse na vedlejší kolej, vytvoření neutrální organizace legionářské, vyproštění vlivu ministerstva Nár. obrany z vlivu ministerstva zahraničí a financí. Prohlášení v témž smyslu učinil ministr Nár. obrany při svém výkladu v Nár. shromáždění.

K odpůrcům dra. Beneše připojil se býv. šefredaktor »Českého Slova« O. Skýpala se svým »Atakem«. — V nár. demokracii je znát boj dvou křídel, při němž skupina dra. Hajna a Dyka kupí se kolem vinohradského »Demokrata«. Tisk posl. Stříbrného agitačně využil náhlého onemocnění gen. ředitele »Nár. Listů« F. Síse.

V Nár. shromáždění podal ministr školství a nár. osvěty dr. Dérer výklad, v němž se zejména vyslovil proti novým vysokým školám a rozvinul plán výstavby vysokých škol. Zabýval se i otázkou cizinců na našich vysokých školách.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Pařížská dohoda o optantech. — Cesty Schoberovy. — Neúplné výsledky námořní konference. — Ženevské práce bezpečnostního výboru. — Španělská horečka. — Vývoj indické revoluce.

Konference ministrů, svolaná do Paříže, když »redakční komitét« expertů nemohl s parafováním haagských dohod s místa, dospěla pod předsednictvím Loucheurovým a díky jeho mimořádným schopnostem, znalosti věci, obratnosti a autoritě, nakonec přece jen k výsledku, který mohl všestranně uspokojiti a který se leckde považuje již zase za velmi slibný pro celý vývoj střední Evropy. Maďarsko mělo, jak známo, v Haagu za tu cenu, že se mu dostalo mimořádně příznivé úpravy jeho reparačního

účtu, obětovati politické procesy optantské. Maďarsko jen velmi nerado uznalo junktim mezi reparacemi a optanty, dokazujíc, že tato právní a mravně politická záležitost nepatří do finanční likvidace války. Ale naše these, dokazující, že při výkladu článku 250 a sporech, vedených proti pozemkové reformě nástupných států, nemůže jíti o nic jiného nežli o peníze, které jsou tedy směnitelné za peníze, jež Maďarsko dluhuje týmž státům z titulu reparačního, byla rozhodujícími činiteli uznána a přivedena k platnosti. Maďarsko musilo přijmout na vyrovnání nároků svých občanů, poškozených parcelací velkostatků na Slovensku, v Sedmihradsku a územích jihoslovanských, obnosy, které mu byly velkomyšlností hlavních věřitelů sleveny na účtu reparačním. Maďarsko přitom pochodilo hospodářsky velmi dobře, neboť zbavuje se v celku reparačí již v dohledné době a peníze optantské zůstávají přece v zemi. Maďary však mrzela právě ta okolnost, že pozbyli možnosti dalšího šikanování malodohodových států před mezinárodními soudy a tedy možnosti politického zneužívání takovýchto sporů soukromého rázu k účelům revisionistickým. Hraběti Bethlenovi vytýkalo se nejenom, že učinil národ poplatný několika magnátům, nýbrž, a hlavně, že upustil od článku 250. mírové smlouvy trianonské, který byl tak výtečnou zbraní, aspoň potud, pokud se Maďarsko nemůže chopiti zbraní pádnějších. Proto snažila se maďarská delegace při dodatečném jednání v Paříži obejít nebo zvrátit haagské zásady a propašovat své procesy i do nové smlouvy. Záminku k tomu poskytla jim *nehotovost československé pozemkové reformy*. Na Slovensku zbývalo ještě 580.000 kat. jiter zabrané půdy k rozdělení. Krom toho nebylo jisto u celé řady žalobců, zda jim náleží charakter optanta a dále ještě, zda se napříště nevyskytnou poškozcenci, kteří teprve žaloby budou podávat. Maďari dokazovali za těchto okolností, že haagský pozemkový fond, dotovaný velmocemi z výnosu jejich reparací, může býti použit pouze pro uspokojení nároků optantů již žalujících, poněvadž vyřízení těchto nelze do nekonečna odkládati a fond musí míti při rozdělování příslušných kvot přehled o svých prostředcích. Pro ostatní musí zůstat v činnosti smíšené soudy. Řešení mohlo se najíti jen tou cestou, že naše pozemková reforma byla v Paříži aspoň v hlavních rysech *narychlo dodělána*, což si vyžádalo přítomnosti presidenta Pozemkového úřadu dra *Voženilka* a značného úředního aparátu. Naše pozemková reforma musila býti v určitém smyslu *limitována*, bylo třeba udat, v jakém rozsahu bude zabraná půda opravdu vyvlastněna a jaké bude maximální číslo této půdy za všech okolností. Podle toho byly sepsány *tři smlouvy*, jedna o vyvlastnění půdy optantů, kteří podali v *předepsané lhůtě* své žaloby, druhá, týkající se oněch 146 žalobců, o jichž *optantském charakteru* jsou ještě pochyby a konečně smlouva, týkající se půdy, která by ještě *napříště* mohla býti zabrána a vyvolati spory z titulu článku 250. V kategorii první byl přijat závazek, že ze záboru bude propuštěno nejméně 100.000 jiter, v případě druhém a třetím byl limitován rozsah půdy, která bude moci býti vyvlastněna pokaždé ještě na 25.000 jiter. Tyto závazky nepředstavují však žádné břemeno, ani nějaké omezení v provádění naší pozemkové reformy, poněvadž odpovídají zcela dosavadní praxi a podávají vlastně jen informaci o tom, co Pozemkový úřad se zabranou půdou na Slovensku zamýšlí. Jako náhrada za vyvlastněné pozemky optantské bude se platiti také jen tolik, jako se dosud platí podle předpisu zákona a běžné praxe. Tyto obnosy byly číselně odhadnuty na necelých 40 milionů zlatých korun, což tedy vlastně představuje příspěvek Československa k haagskému pozemkovému fondu. Tento příspěvek nevplyne však do pokladny fondu, nýbrž bude optantům vyplácen přímo jako dosud. To se stalo na jejich vlastní žádost a nasvědčuje obavě, že by při rovnoměrném dělení náhrad pozemkovým fondem všem optantům bez rozdílu původu mohli optanti z Československa přijíti ještě zkrátka. Jugoslavie a Rumunsko poskytují totiž zákonné náhrady tak nepatrné, že prostředky Brocchiho fondu postačí patrně jen na jich zvýšení na úroveň náhrad, poskytovaných pozemkovým zákonem československým. Vedle sporů optantských máme tu však ještě procesy členů bývalého panovníckého domu, jakož i různých kolektiv, pro jichž uspokojení byl v Haagu zřízen *druhý fond*, dotovaný velmocemi obnosem 100 milionů zlatých korun. Tento fond byl nyní v Paříži *rovným dílem mezi nástupnické státy rozdělen*, aby je kryl proti případným negativním výsledkům těchto procesů, které byly odkázány Nejvyššímu soudu světové spravedlnosti v Haagu. Spoléhá se, že nároky arcivévodů, kteří

se opírají o jistou jazykovou nesrovnalost obou oficiálních textů mírové smlouvy budou haagským soudem zamítnuty, ale i v případě, kdyby byly uznány, mohlo by se arcivévodům za zabranou půdu zaplatit jen tolik, jako optantům a našim vlastním příslušníkům. K tomu by onen rezervní fond, obnášející pro nás asi 200 milionů Kč, rozhodně postačil. *Politické důsledky* definitivního vyřízení sporných otázek z válečné likvidace eskontují se na západě už zase velice horlivě. Několik přívětivých řečí, pronesených při podpisování dohod, není však ještě spolehlivým základem příštího jednání. To, co dělí státy ve střední Evropě, zejména státy malodohodové a Maďarsko, nebyly jen věci právě vyřízené, nýbrž rozpory mnohem hlubší politické povahy. Po té stránce však schází dosud známek, že by Maďarsko chtělo se loyálně postavit na půdu nového řádu, mírovými smlouvami vytvořeného, a pracovat napříště pozitivně k vytvoření ovzduší vzájemné důvěry, v němž by se mohlo dařit i růstu nové organisace střeoevropské.

U příležitosti *návštěvy rakouského kancléře Schobera* v Paříži a Londýně, kam zajel, aby opatřil své zemi, zbavené pout válečných zástavních práv, větší zahraniční půjčku, mluvilo se mnoho o této *nové organisaci střední Evropy*, která byla převratem uvedena do stavu poněkud chaotického. Rakousko i Maďarsko jeví nyní náklonnost ke vzájemnému sblížení a hospodářsky i ke sblížení s ostatními státy, utvořenými na půdě padlé monarchie. Na západě je to velmi vítáno, poněvadž *nějaké nové seskupení států v Podunají jeví se tam odjakživa jedinou eventualitou za připojení Rakouska k Německu*. Kancléř Schober, který jest nejvýsovnějším představitelem ryze rakouské orientace, představil se nyní v Paříži jako úplně spolehlivý stoupenec těchto snah. Již svou cestou do Říma naznačil, že rakouská politická směrnice není jednostranně vázána na Berlín a když pak zajel také do hlavního města říše, neváhal ani na německé půdě samotné zdůrazniti nezávislost rakouské politiky a vůli Rakouska k samostatnosti. Paříž dovedla oceniti toto rakouské vlastenectví kancléřovo a věnovala mu tudíž také ihned své nejvyšší vyznamenání, velkokříž řádu čestné legie. Tato politika rakouské nezávislosti musí však býti doplněna hospodářskou harmonisací zájmů států střeoevropských, má-li se zde vytvořiti gravitační centrum dosti silné, aby překonalo přitažlivost velkého národního celku německého. Proto počíná se nyní ve Francii věnovati zvýšená pozornost otázkám střeoevropského hospodářství a plány, o nichž jsme se mohli dočísti nyní v pešťském »Az Estu« a vídeňské »Neue Freie Presse« ve formě rozmluv s vynikajícím hospodářským politikem Francie ministrem Loucheurem, nasvědčují tomu, že představy o příští práci ve střední Evropě se již dosti konkretisovaly. Pomýšlí se především na jakousi *expertisu Společnosti národů* a později na doporučení odborného rázu, beze vší pochyby však provázená diskretním politickým nátlakem, podle nichž by měly *výroba a konsum nástupných států býti uvedeny v jistou organickou souvislost*.

Námořní konference, která za velmi dramatických peripetií zasedala po celé tři měsíce v londýnském paláci svatojakubském, dospěla nakonec přece jen k určitým výsledkům, které však zůstávají *neúplnými*, polovičatými a skrývají v sobě tudíž určité nebezpečí. Londýnská konference pokoušela se o provedení námořního odzbrojení v měřítku světovém a opravdu také jinak je provésti nelze při vzájemné závislosti výzbroje jednoho velkého národa na druhém. Jestli před třemi léty konference, svolaná presidentem Coolidgem do Ženevy, musila se omeziti na tři hlavní státy, Anglii, Ameriku a Japonsko, bylo to zřejmě opatření jen provisorní, odůvodněné tím, že ani základní otázka, anglo-americké dorozumění o paritě, nebyla ještě vyřízena. Letos však byla již mezi Anglií a Amerikou dohoda, potvrzená návštěvou britského premiera ve Washingtoně, konference měla tudíž *poslání širší*, musila usilovat o definitivní úpravu vzájemného poměru *všech pěti států*, které mají veliká loďstva. Přistoupení Francie a Italie bylo nezbytností zdaru této konference. Ale právě oba tyto evropské státy zůstávají i nyní mimo dohodu, která byla v Londýně kodifikována. Efekt tedy je zatím jen ten, že státy, které ještě před třemi lety se dohodnouti nemohly a které byly ohroženy nebezpečnou konkurencí ve zbrojení (Anglie, Amerika, Japan), *ušetří nyní miliardy*, které by takoveto bezvýhledné závody pohltily, a *dosáhnou i uklidnění vzájemného politického poměru*. Agitace, která se rozvíjela ve Spojených

státech pro zřízení velkého vlastního loďstva, byla dosaženou dohodou ne sice umlčena, ale rozhodně poražena, neboť o ratifikaci senátu a rozhodujícím mínění většiny amerického lidu nemůže již být pochyby. To je jistě fakt nedocenitelného dosahu a nejen pro budoucnost styků anglo-amerických. Rovněž dobrovolné *přřazení se Japonska* k anglosaské námořní ententě je neobyčejně významné pro mír na Tichém oceáně. Japonsko usilovalo o jisté zlepšení své kvoty zejména ve velkých křižnících, ale přijalo pak kompromis, který přenesl jeho váhu spíše na drobnější kategorie. Naproti tomu *na této straně světa, v Evropě, vypadá situace po londýnské konferenci velmi neutěšeně*. Dohoda francouzsko-italská rozbila se o zásadní spor, který nebylo možno překlenouti. Itálie trvala na paritě s loďstvem francouzským. Francie však ukazujíc na dosavadní poměr téměř 2:1 nechtěla takovýto vzestup italské moci připustiti. Tak se stalo, že francouzská tonáž musila zůstat na poměrně vysoké úrovni, aby tonáž italská nedala se lehce zvýšit k jejímu dosažení. Tím ale jsou ohroženy i kvoty, smluvené mezi prvými třemi velmocemi. Anglie redukovala svoji tonáž proti poměrům předválečným velmi podstatně. Na konci války měla Anglie daleko nejmocnější loďstvo světa, snížila je však dobrovolně, když Amerika proklamovala svou pevnou vůli dosáhnouti s ní parity. Již na konferenci washingtonské v roce 1921 zrušila Anglie velikou část svého těžkého bitevního loďstva a přijala stejný poměr k loďstvu americkému. Nyní přijala též poměr a provedla příslušnou redukci i v loďstvu pomocném, zejména v kategorii velkých křižníků. Úhrnem není tonáž britského loďstva nyní vyšší nežli 1.200.000 tun. Když Francie dokazuje, že má potřebu nejméně 700.000 tun a Itálie žádá paritu s Francií, znamená to, že *Anglie by nemohla udržeti svůj starý standard dvou mocí ani pro Evropu*. Zvláště je znepokojivé *rozmnžování počtu ponorek*, v němž také nyní Itálie následuje Francii. Tím jsou ohroženy anglické dopravní cesty v jejích vlastních vodách i ve Středozezemním moři. Kdyby Francie a Itálie se pustily opravdu do závodů, musila by Anglie také rozmnožiti počet svých lodí, zejména těch, které jsou určeny k obraně proti ponorkám, ale tím by popudila zase Ameriku, která se nechce nechat ani předstihnouti Anglií, ani nutit k velikým nákladným novostavbám. Konference londýnská musí tedy najíti logické pokračování *v konferenci francouzsko-italské*, která pod aegidou Anglie bude se snažit najít podobné dorozumění, k jakému došlo mezi Amerikou a Anglií. Není vyhlídek, že by se tak mohlo státi na basi pouze technické, na jaké se rozvíjelo jednání v Londýně, bude třeba nezbytně základnu jednání *rozšířiti i na otázky politické* a opatřiti Itálii určité koloniální kompensace, má-li se spokojiti číslem poměrně nižším v námořní výzbroji nežli bude povoleno Francii.

V Ženevě zasedal v první polovici měsíce května *bezpečnostní výbor* pod předsednictvím dra Beneše, aby projednal jednak návrh finský na finanční pomoc napadenému státu, který jej zaměstnává již od loňska, jednak některé návrhy na zajišťovací opatření při nebezpečí vypuknutí války anebo již zahájeném nepřátelství. Nepodařilo se však pokročiti v těchto choulostivých otázkách valně kupředu. Srážely se tu zas jako vždy dvě od základu různé koncepce mezinárodního řádu, francouzská a anglická. Zatím co *Angličani nechtějí uznati žádné mezinárodní závazky striktně právního rázu*, poněvadž celé jejich politické myšlení a cítění je založeno na autonomii národního zastupitelstva, dokazují *Francouzové, že nic jiného, nežli přesná smlouva se závazky automaticky vstupujícími v platnost nemůže být považována za dostatečnou záruku bezpečnosti a dostatečný důvod ke snížení zbrojení*. Nezbylo, nežli vypracovati dva paralelní návrhy na funkci rady v kritické situaci, jeden anglo-německý, formulující pouhá doporučení, druhý francouzsko-malodohodový, vyjadřující přesně a závazně, co rada a co jednotlivé státy jako členové Společnosti jsou povinny učiniti. Právě tak v otázce poskytnutí finanční pomoci státu napadenému ruší anglosaská oposice jakékoliv účinné opatření, poněvadž se obává, že by při tom bylo nutno vysloviti definici útočníka a tudíž nutně zaujati stranu v každém konfliktu.

Situace ve Španělsku nabývá vysloveně revolučního rázu. Vláda *Berenguerova*, která po pádu diktatury Primovy přijala funkci ryze zatímní, vyčerpávající se přípravou přechodu k ústavnímu řádu a tedy především všeobecných voleb, jeví se slabá na ovládnutí divergentních tendencí, které se po uvolnění veřejného života musily objeviti. Španělský republikanismus ukazuje se silnějším nežli se očekávalo,

král zatěžuje se plnou odpovědností za režim vojenské diktatury, který bez jeho souhlasu nebyl by býval možný. Téměř všichni vedoucí činitelé jak ve starých historických stranách španělských, tak v nových skupinách, které se hledí probíti k moci, vystupují ostře proti dosavadním poměrům a nešetří nikterak osoby královny. V poslední době množí se pouliční srážky a známky pokusů o násilné řešení. Určitá část armády, která zůstává věrnou dynastii a myšlenke royalistické, chtěla by rázem srazit republikánské hnutí a odstranit za tím účelem i slabou vládu Berenguerovu. Pokus, který v tomto směru chtěl podniknouti s částí madridské posádky generál *Martinez Anido*, byl však předčasně prozrazen a zmařen. Liberálně republikánské a sociálně anarchistické živly jsou rozhodnuty odpovědět na každý nový pokus o vojenský režim rozpoutáním revoluce. Je velmi pochybné, podaří-li se za takových okolností provést řádné volby a poskytnout Španělsku možnosti spotádaného vývoje podle vzoru anglické demokracie, k němuž se oficiální činitelé teprve nyní odhodlali.

Také v *Indii* vstoupil odboj *Gandhiho* do nové, kritické fáze. Methoda trpného odporu ustoupila do pozadí před množícími se útoky radikálních živlů indického nacionalismu, a Gandhi sám byl po delším vyčkávání anglickými úřady zatčen. Taktika, kterou vícekrát lord Irwin sledoval, byla stejně neúspěšná jako taktika *Gandhiho*. Hnutí milionů nelze udržeti za žádných okolností delší dobu v kázní. Živly, kterým se klade odpor, musí se pokusit prorazit násilím. A tak od symbolického gesta dobývání soli, které bylo provedeno jako náboženský obřad, dospělo se rychle k přepadání Evropanů na ulicích a k upalování veřejných strážců britského pořádku, i když jsou jimi domorodci ve službách vlády. Gandhi je už do té míry vázán hnutím, které rozpoutal a které nemůže ovládnouti, že je mu zatčení přímo osvobozením. Pro vyhlídky zápasu, který se nyní již docela bez obalu začíná rozvíjet, je směrodatný především poměr ostatních národností k hnutí Indů. V tomto směru třeba hodnotiti zvláště *projev národní rady mohamedánů*, která právě trpný odpor odsoudila. Zůstane-li izolace strany nacionálního Kongresu definitivní, bude již místokrál míti po ruce sdostatek prostředků, aby násilné pokusy o zvrácení britského panství překazil. Podle referátu anglického ministra pro *Indii* *Wedgwooda Benna* v dolní sněmovně zůstává venkov ve svých širokých masách klidný a indická vláda troufá si čeliti všem eventualitám situace. Poněvadž zatčení *Gandhiho* bylo třeba považovati za rozhodný krok místokrále, musí se záhy ukázat pravá síla emancipačních tendencí indických.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

DR. FRANTIŠEK SOUKUP: T. G. MASARYK JAKO POLITICKÝ PŘŮKOPNÍK. SOCIÁLNÍ REFORMÁTOR A PRESIDENT STÁTU. Vydalo Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený) v Praze. Praha 1930. Stran 380 za Kč 30.—.

Kdo by, zlákan titulem, hledal v knize pragmatické vylíčení toho, v čem a jak se jeví politické průkopnictví a sociální reformátorství *Masarykovo* od jeho příchodu na pražskou universitu až do jeho osmdesátin, byl by dokonale zklamán. Autor je skromnější. Úkolem jeho spisu je sice představití presidenta *Masaryka* zejména dělnické a socialistické veřejnosti tak, jak ve skutečnosti je, co mluvil, pro co bojoval a trpěl (str. 7), ale nikoli kritikou jeho životního díla, nýbrž pečlivým výběrem z jeho spisů upraveným tak, aby každý, kdo je pozorně a pomalu přečte a promyslí, viděl před sebou celou, skutečnou a pravdivou osobnost *Masarykovu*, jako myslitele i jako muže činu, bojovníka světové války a světové revoluce a stavitele státu (str. 8). Proto také nástin životních osudů presidentových jest stručný (str. 16—119) u srovnání s výběrem z jeho spisů, úvah a řečí (str. 120—343). Knihu uzavírá oddíl »Projevy o T. G. *Masarykovi*« (str. 344—370), z nichž mají dnes bezesporně pikantní příchutí básnické projevy *Viktora Dyka* a *Stanislava K. Neumanna* na uvítanou vracejícího se presidenta z prosince 1918 a soupis jubilantových spisů (str. 371—374).

Masaryk je *Dr. Soukupovi* postavou historickou. V dějinách našich žije a povždy bude žiti jako